

KREDİ KARTI SAHİP VE KULLANICILARININ KREDİ KARTI KULLANIMLARINI DEĞERLENDİRMEYE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA: NEVŞEHİR ÖRNEĞİ

Yrd. Doç. Dr. Kurtuluş KARAMUSTAFA

Erciyes Üniversitesi Nevşehir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu
Öğretim Üyesi ve Nevşehir Meslek Yüksekokulu Müdürü.
E-mail: karamustafa@eunev.edu.tr

Durdu Mehmet BİÇKES

Erciyes Üniversitesi Nevşehir Meslek Yüksekokulu Öğretim Görevlisi.
E-mail: bickesdm@yahoo.com

Özet

Çalışmanın amaçları, (a) kredi kartı sahip ve kullanıcıları açısından kredi kartına sahip olmada ve kullanmada ne gibi faktörlerin etkili olduğunu ve bu faktörlerin cinsiyet, yaş grubu, medeni hal, gelir getirici bir işte çalışıp çalışmama durumu, çalışılan iş yeri ve aylık gelir gibi bir takım demografik özelliklere göre farklılık gösterip göstermediğini; ve (b) kredi kartı kullanımının tüketim alışkanlıklarında ne gibi değişimler meydana getirdiğini ve yukarıda belirtilen demografik özelliklere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemektir. Çalışmanın, yukarıda belirtilen amacına ulaşabilmesi için anket yöntemi kullanılarak birincil veriler toplanmıştır. Verilerin istatistiksel olarak değerlendirilmesi sonucunda, kredi kartlarının kredi kartı kullanıcılarına finansal kaynak oluşturması ve alışverişlerde kolaylık sağlaması, sahiplik ve kullanımında en çok etkili olan faktörler olarak belirtilmiş, cinsiyet ve gelir getirici bir işte çalışıp çalışmama ve emeklilik durumu dışındaki diğer tüm bağımsız değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Ayrıca, kredi kartı kullanımının kişilerin tüketim alışkanlıklarında köklü değişimlere neden olmadığı, sadece daha önce ertelemek durumunda kaldıkları birtakım ihtiyaçlarını kredi kartı kullanımına başladıktan sonra ihtiyaç duydukları anda karşıladıkları görülmüş olup, cinsiyet, medeni hal ve aylık gelir dışındaki diğer tüm bağımsız değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Kavramlar: Kredi kartları, kredi kartı sahip ve kullanıcıları, Nevşehir.

1- Giriş

Bilindiği üzere günümüzde çağdaş bir ödeme aracı olarak kabul görmüş olan kredi kartları, kağıt paranın yerine kullanılmakta olan plastik kartlardır. Dünya genelinde kredi kartları soğuk savaş sonrasındaki ekonomik, sosyal ve teknolojik gelişimlere paralel olarak 1960'lı yıllarda kullanılmaya başlanmış olup, son 20 yılda tüketici satın almalarının finansmanında bu kartların kullanımı giderek önem kazanmaya ve yaygınlaşmaya başlamıştır.

Türkiye’de kredi kartlarının yaygın olarak kullanımı 1990’lı yıllarda başlamıştır. 1990’lı yılların ortalarına kadar Türk toplumunda temel ödeme aracı olarak nakit para kullanılırken, son yıllarda özellikle kentsel bölgelerdeki tüketiciler ödeme aracı olarak plastik para (kredi kartı) kullanmaya doğru yönelmişlerdir. Özellikle son birkaç yıldır, Türkiye’de kredi kartı kullanımının hızlı bir şekilde yaygınlaştığı gözlenmektedir. Bankalararası Kart Merkezi A.Ş.’nin (BKM’nin) verilerine göre, Türkiye’de 1997 yılı sonunda toplam 4.847.166 kredi kartı bulunurken, bu sayı 2002 yılı sonunda üç kattan fazla bir artış ile toplam 15.743.064’e ulaşmıştır¹. Türkiye’de kullanımda olan toplam kredi kartlarının yaklaşık %51’ini Visa, %48’ini MasterCard ve yaklaşık %1’ini de diğer kredi kartları oluşturmaktadır². Bankaların çıkarmış olduğu kredi kartlarına ilaveten, yüzlerce mağazanın da kendi kredi kartlarının bulunduğu dikkate alınacak olursa, Türkiye’de halihazırda kullanımda bulunan kredi kartı sayısının yukarıda belirtilen sayının daha da ötesinde olduğu söylenebilir. Ancak, bu çalışmada kredi kartları kavramı sadece bankalarca uluslararası standartlara göre çıkarılmış olan ulusal ve/veya uluslararası kullanıma açık olan kredi kartlarını kapsamaktadır.

Türkiye’de nakit ödeme gibi geleneksel ödeme araçlarından kredi kartları ile ödemeye yönelmenin birçok sebebi bulunabilir. Bu sebepleri anlayabilmek için kredi kartının, kart hamiline, üye iş yerine ve kredi kartını çıkaran kuruma sağladığı faydalara bakılması gerekir³. Bu çalışmanın, konuyu, kart sahipleri açısından değerlendirmesinden ötürü burada kredi kartının sadece kart hamiline sağladığı faydalara değinilmesi yerinde olacaktır. Kredi kartının kullanımının, (a) toplumda saygınlık sağlaması, (a) nakit taşımaya karşı daha güvenli olması, (b) eldeki mevcut nakdin başka yatırım araçlarında kullanılmasına imkan tanınması, (c) alternatif ödeme araçlarıyla (örneğin, çek gibi) karşılaştırıldığına alışverişlerde basit ve kolay kullanım sağlaması, (d) tüketici satın almalarının finansmanında kaynak oluşturması, (e) İnternet üzerinden ve telefon ile alışveriş yapabilme imkanı sunması ve (f) olağanüstü durumlarda nakit para imkanı tanınması gibi kart hamiline birtakım faydalar sağladığı söylenebilir. Ancak, kredi kartına sahip olmada farklı gruplar açısından farklı motive edici faktörlerin bulunabileceğinin burada vurgulanması yerinde olacaktır. Genel olarak kredi kartı sahipleri iki ana gruba ayrılabilirler⁴, (a) aktif kullanıcı ve faiz ödeyen/ödemeyen kart sahipleri ve (b) aktif kullanıcı olmayan kart sahipleri. Daha önceden yapılan araştırmalar göstermektedir ki, yukarıda belirtilen iki ayrı kredi kartı sahibi grup için kredi kartı sahibi olmada motive edici faktörler birbirinden farklı özellikler arzedelebilmektedir. Aktif kullanıcı olmayan kart sahipleri için kredi kartına sahip olmada sosyal statü edinmeye yönelik birtakım faktörler etkili olabilirken, aktif kullanıcılar için kredi kartına sahip olmada ve kullanmada, kredi kartının nakit taşımaya karşı daha güvenli olması, kullanımda rahatlık sağlaması, finansal kaynak oluşturması ve eldeki mevcut kaynakların başka yatırım araçlarına yönlendirilmesine fırsat sunması gibi faktörlerin etkili olabileceği ileri sürülmektedir⁵.

Kredi kartı kullanıcılarına ilişkin daha önceden yapılmış çalışmalarda^{6, 7, 8, 9, 10}, kredi kartına sahip olmada ve kredi kartı kullanmada motive edici faktörlerin,

cinsiyete, eğitim seviyesine, yaşa, gelir seviyesine ve çalışılan iş yerinin özelliğine göre farklılık arzettiği belirtilmektedir. Örneğin, Kaynak ve diğerlerinin¹¹ yapmış oldukları bir araştırmada, kredi kartına sahip olmada/kullanmada bay ve bayan kredi kartı sahip/kullanıcıları arasında kredi kartına sahip olmada ve kredi kartı kullanmada motive edici faktörler açısından herhangi bir farklılık bulunmazken, eğitim seviyesine, yaşına, gelir seviyesine ve çalışılan iş yerine göre farklılıklar bulunmuştur.

Bu çalışma, (a) kredi kartı sahip ve kullanıcıları açısından kredi kartına sahip olmada ve kullanmada ne tür faktörlerin etkili olduğunu, (b) kredi kartına sahip olmada ve kullanmada birtakım bağımsız değişkenlere (demografik özelliklere) göre farklılık bulunup bulunmadığını ve (c) kredi kartı sahip ve kullanıcılarının kredi kartına sahip olduktan sonra tüketim alışkanlıklarında meydana gelen değişiklikleri ölçmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda, bu çalışma, aşağıda belirtilen iki ana hipotezi (H1 ve H2) ve bu hipotezlerin alt hipotezlerini istatistiksel olarak tek tek test etmektedir.

H1: Kredi kartına sahip olmada ve kredi kartı kullanmada etkili olan faktörler kredi kartı sahip ve kullanıcılarının cinsiyetleri, yaş grupları, eğitim düzeyleri, medeni halleri, gelir getirici bir işte çalışıp çalışmama ve emeklilik durumları, çalıştıkları iş yerleri ve aylık gelirleri gibi demografik özelliklere göre farklılık göstermektedir.

H2: Kredi kartına sahip olduktan sonra tüketim alışkanlıklarında meydana gelen değişiklikler kredi kartı sahip ve kullanıcılarının cinsiyetleri, yaş grupları, eğitim düzeyleri, medeni halleri, gelir getirici bir işte çalışıp çalışmama ve emeklilik durumları, çalıştıkları iş yerleri ve aylık gelirleri gibi demografik özelliklere göre farklılık göstermektedir.

Görgül (ampirik) sonuçlara dayalı bu türden bir çalışmanın yapılmasıyla, kredi kartı çıkaran kurumlara, kredi kartı ile satış yapan üye işletmelere ve bu konuda çalışma yapan araştırmacılara mevcut durumu görme açısından yol gösterici bilgiler sağlanabilir.

2- Çalışmanın Yöntemi ve Kullanılan Analiz Teknikleri

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan anket formu üç ana kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda, mevcut yazın taranarak belirlenen ve kredi kartı sahibi olmada/kullanmada etkili olabilecek faktörlerin etki derecesini ölçmeye yönelik beşli Likert Ölçeği oluşturulmuştur. İkinci kısımda, tüketicilerin kredi kartına sahip olduktan sonra tüketim alışkanlıklarında meydana gelen değişikliklere ilişkin görüşler belirlenmeye çalışılmıştır. Anket formunun üçüncü ve son kısmında ise, ankete cevap verenlerin cinsiyeti, yaş grubu, eğitim düzeyi, medeni hali, işi ve ortalama aylık gelirleri gibi birtakım demografik özelliklerini belirlemeye yönelik kapalı uçlu sorular sorulmuştur.

Çalışmanın anakütlesini Nevşehir İli merkezindeki kayıtlı kredi kartı kullanıcıları oluşturmaktadır. Nevşehir İli merkezindeki kredi kartı sahiplerinin sayısına ilişkin kayıtlı bilgi elde edebilmek için Nevşehir'deki bankalar ile temasa geçilmesine rağmen kesin bir sayıya ulaşılammıştır. Banka yöneticilerinin vermiş olduğu münferit bilgilere göre 2002 yılında Nevşehir İli merkezinde 15-20 bin civarında kredi kartı sahibi olduğu tahmin edilmektedir. Ancak, anakütlerde yer alan elemanların (Nevşehir İli merkezindeki kredi kartı sahibi) sayısını ve listesini gösterir kayıtlı bilginin olmamasından ötürü, bu çalışmada örnekleme yöntemi olarak tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden *kolayda örnekleme* yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yönteminde, örnek sayısı ve örnek içinde yer alan elemanlar istatistiksel olarak tesadüfi olmayan yollarla belirlenir¹². Bu nedenle, tesadüfi olmayan örnekleme yöntemiyle belirlenen örneklere dayalı yapılan çalışmaların sonuçlarının istatistiksel olarak genellenmesi oldukça güç olabilmektedir. Ancak, bu çalışmada da olduğu gibi, anakütle içinde yer alan elemanlara ve elemanların sayısına ilişkin kesin bir bilgi olmadığı durumlarda, istatistiksel olarak tesadüfi olmasa da belirli bir örneğe dayalı elde edilen bilgiler ışığında mevcut durum hakkında birtakım kestirimlerde bulunabilmek için *kolayda örnekleme* yönteminden yararlanılabilir^{13, 14}.

Anket formları uygulanmaya başlamadan, anketteki soruların anlaşılabilir olmasını sağlamak ve dolayısıyla anketteki soruların geçerliliğini arttırmak amacıyla farklı eğitim düzeyinden 15 kredi kartı kullanıcılarına anket formları doldurtularak anketlerin ön testleri yapılmıştır. Ön testler sonucunda elde edilen geri bildirimler doğrultusunda, anket formundaki soruların daha anlaşılabilir olması için, birtakım düzeltmeler yapılmıştır. Yapılan ön testler sonucunda anket formunun doldurulmasında bir anket için harcanan sürenin ortalama 10 dakika olduğu anlaşılmıştır.

Bu çalışmada, araştırmacıların birincil veri toplamak için ayırabilecekleri hem zaman, hem de maddi kaynaklar dikkate alınarak 450 adet anket formu Ocak-Mart 2002 aylarında Nevşehir İli merkezindeki bankalara bırakılmış, banka yöneticilerinden kredi kartı ödemesi yapmaya gelen kredi kartı kullanıcılarından isteyenlere bu anket formlarından birer adet doldurtmaları istenmiştir. Anketlerin toplanmasına Nisan 2002'de son verilmiş olup, yaklaşık %48 geri dönüş oranı ile toplam 217 anket toplanabilmiştir. Ancak, anket formlarının yedi tanesi tam olarak doldurulmadığından değerlendirmeye dahil edilmemiştir; analizler toplam 210 anket formu değerlendirilerek yapılmıştır.

Veriler (*SPSS 9.0 for Windows*) 'Sosyal Bilimler için İstatistik Paket Programı' kullanılarak analiz edilmiştir. Bu çalışmada, veriler analiz edilirken genel olarak betimleyici analiz (*descriptive analyses*) teknikleri kullanılmıştır. Analizler yapılırken, öncelikle verilerin aritmetik ortalama, ortanca değer (medyan), tepe değer (mod) gibi merkezi eğilim ölçütlerine bakılmıştır. Veri toplamada kullanılan Likert tipi ölçeğin parametrik olmayan veri sağlamasından ve merkezi eğilim ölçütlerine bakıldığında da verilerin simetrik olmayan dağılım gösterdiğinin anlaşılma-

sından ötürü bu çalışmada elde edilen verilere parametrik olmayan testler uygulanmıştır¹⁵. Kredi kartına sahip olmada/kullanmada etkili olabilecek faktörler ile kredi kartına sahip olduktan sonra tüketim alışkanlıklarında meydana gelen değişikliklerin (bağımlı değişkenlerin) birtakım demografik özellikler (bağımsız değişkenler) açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini değerlendirebilmek için, bağımsız değişkenlerin *nominal* (kategorik), bağımlı değişkenlerin ise *ordinal* (sıralanmış) veri olma özelliğini taşımasından ve *ordinal* verilerin merkezi eğilim ölçütlerinin simetrik olmayan dağılım özelliğinde bulunmasından ötürü bağımlı değişkenlerin, (a) iki seçenekli bağımsız değişken arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine bakılmak istendiğinde uygulanacak test parametrik olmayan *Mann-Whitney U* farklılık testi ve (b) ikiden fazla seçenekli bağımsız değişken arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine bakılmak istendiğinde uygulanacak test ise yine parametrik olmayan *Kruskal-Wallis* farklılık testi olduğundan, bu iki test uygulanmıştır.

Çalışmanın kredi kartı sahip ve kullanıcılarının kredi kartına sahip olmaları ve kullanmalarına yönelik mevcut durumu tespit etmeyi amaçlamasından ötürü betimleyici (tasvir edici - *descriptive*) ve keşifsel (*explorative*) özellikte bir araştırma olduğu söylenebilir.

3- Bulgular ve Tartışma

Bu bölümde araştırma bulgularının istatistiksel sonuçları sunulmaktadır. Öncelikle ankete cevap verenlerin, cinsiyeti, yaş grubu, eğitim düzeyi, medeni hali, işi ve ortalama aylık gelirleri gibi birtakım demografik özellikleri verilmektedir. Daha sonra, (a) kredi kartına sahip olmada ve kredi kartı kullanmada etkili olan faktörlere ve (b) kredi kartına sahip olduktan sonra tüketim alışkanlıklarında meydana gelen değişikliklere yönelik alınan cevaplar aritmetik ortalama değerleri dikkate alınarak özetlenmiştir. Son olarak, (a) bağımlı değişkenlerin cinsiyet ve medeni hal gibi iki seçenekli bağımsız değişkenler açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini değerlendirebilmek için parametrik olmayan *Mann-Whitney U* farklılık testi ve (b) yaş grubu, eğitim düzeyi, iş durumu ve aylık geliri gibi ikiden fazla seçenekli bağımsız değişkenler açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini değerlendirebilmek için parametrik olmayan *Kruskal-Wallis* farklılık testi sonuçları verilmektedir.

4- Ankete Cevap Verenlerin Demografik Özellikleri

Tablo 1'deki verilerden, ankete cevap verenlerin %70'inin bay, %30'unun bayan olduğu anlaşılmaktadır. Ankete cevap verenlerin geneli (%71.9) genç nüfus olarak ifade edebileceğimiz 36 yaşın altında olup, yarıdan fazlası (%58.1) yüksek eğitim düzeyine sahip bulunmaktadır. Büyük bir çoğunluğu (%76.7) evli ve gelir getirici bir işte çalışmakta olan (%93.8) katılımcıların geneli (%66.0) kamu sektö-

ründe çalışmakta ve ailelerinin ortalama aylık gelirlerinin 301-900 milyon TL'lik dilim aralığında (%68.6) yer aldığı görülmektedir.

Tablo 1: Demografik Özellikler

CİNSİYET	Frekans (n)	Yüzdesele Dağılım (%)
Bay	147	70.0
Bayan	63	30.0
YAŞ GRUBU	(n)	(%)
25 yaş ve altı	22	10.5
26-35 yaş arası	129	61.4
36-45 yaş arası	44	21.0
46 yaş ve üzeri	15	7.1
EĞİTİM DÜZEYİ	(n)	(%)
İlk ve Orta Öğrenim	88	41.9
Üniversite (Önlisans ve Lisans)	88	41.9
Üniversite (Lisans Üstü)	34	16.2
MEDENİ HALİ	(n)	(%)
Evli	161	76.7
Bekar	49	23.3
GELİR GETİRİCİ BİR İŞTE	(n)	(%)
Çalışanlar	197	93.8
Çalışmayanlar	8	3.8
Emekliler	5	2.4
ÇALIŞTIĞI İŞ YERİ	(n)	(%)
Kamu Sektöründe	139	66.0
Özel Sektörde	39	19.8
Kendi İşinde	28	14.2
AİLENİN ORTALAMA AYLIK GELİR ARALIKLARI	(n)	(%)
300 milyon TL ve altı	35	16.6
301-600 milyon TL arası	81	38.6
601-900 milyon TL arası	63	30.0
900 milyon TL'nin üzerinde	31	14.8

5- Kredi Kartına Sahip Olmada ve Kredi Kartı Kullanmada Etkili Olan Faktörlere İlişkin Sonuçların Değerlendirilmesi

Tablo 2: Kredi Kartına Sahip Olmada ve Kredi Kartı Kullanmada Etkili Olan Faktörler

FAKTÖRLER	n	Ortanca Değer (Medyan)	Tepe Değer (Mod)	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	Aritmetik Ortalama Sıralaması
Kredi kartının param yokken dahi alışveriş imkanı sağlaması	206	4	4	3.9466	1.0919	4
Kredi kartının alışverişlerde sağladığı kolaylık	208	4	4	3.9663	0.9848	3
Nakit paramı yatırım araçlarına yönlendirme fırsatı sunması	183	2	1	2.6503	1.4366	10
Nakit taşımaya karşın daha güvenli olması	202	4	5	3.6683	1.3691	5
Nakit ödemedem anında alışveriş imkanı sağlaması	203	4	4	4.0985	1.0197	1
Yeniliklerden ve genel eğilimlerden uzak kalmama düşüncesi	180	3	4	2.8889	1.3155	9
Gelirimim masraflarımı karşılamaması	191	2	2	2.6126	1.3285	11
Olağandışı durumlarda nakit para imkanı sağlaması	205	4	4	3.9902	1.0936	2
İnternette alışveriş imkanı sağlaması	162	2	1	2.3086	1.3295	15
Telefon ile alışveriş imkanı sağlaması	157	2	1	2.0382	1.1596	18
Çevremde bulunan tanıdığım insanların birçoğunun kredi kartı kullanıyor olması	197	2	1	2.0964	1.2801	17
Gelir düzeyimin yetersizliği	195	2	1	2.5385	1.3631	13
Standardı yüksek bir yaşam düzeyi arzum	186	2	1	2.1398	1.1303	15
Ertelenemeyen ihtiyaçlarım	187	4	4	3.0642	1.3702	8
Bastıramadığım istek ve arzularım	187	2	1	2.0000	1.0107	19
Nasıl ödeyeceğimi düşünmeden alışveriş yapmam	192	2	1	2.5677	1.5024	12
Modern ve moda ödeme sistemi olması	186	2	1	2.4731	1.3722	14
Nakit taşımayı sevmemem	202	4	4	3.1584	1.3621	7
Nakit taşımamın riskli olması	199	4	4	3.3920	1.3622	6

Ölçek Değerleri: 1= Hiç Etkili Değil, 2= Etkili Değil, 3= Kısmen Etkili Kısmen Etkisiz, 4= Etkili ve 5= Çok Etkili.

Kredi kartına sahip olmada ve kullanmada etkili olan faktörlere yönelik Tablo 2’de verilen merkezi eğilim ölçütlerinden aritmetik ortalamaların sıralamaları dikkate alınarak bir değerlendirme yapılacak olunursa, “kredi kartının nakit ödemedem anında alışveriş imkanı sağlaması” (4.0985), “kredi kartının olağan dışı durumlarda nakit para imkanı sağlaması” (3.9902) ve “kredi kartının alışverişlerde

sağladığı kolaylık” (3.9663) faktörlerinin ankete cevap verenler açısından kredi kartına sahip olmada ve kullanmada etki derecelerinin yüksek olduğu, buna karşın “bastırılmayan istek ve arzular” (2.0000), “telefon ile alışveriş imkanı sağlaması” (2.0382) ve “çevrede bulunan tanıdık insanların birçoğunun kredi kartı kullanıyor olması” (2.0964) faktörlerinin ise etki derecesinin düşük olduğu görülmektedir.

“Kredi kartının nakit ödemediğinde anında alışveriş imkanı sağlaması”, “kredi kartının olağan dışı durumlarda nakit para imkanı sağlaması” ve “kredi kartının alışverişlerde sağladığı kolaylık” faktörlerinin ankete cevap verenlerce kredi kartına sahip olmada ve kullanmada yüksek etki derecesi ile derecelendirilmelerinin olası nedenleri arasında, (a) gelir düzeylerinin genelde düşük olması ve bu sebeple insanların nakitlerini mümkün olduğunca ellerinde tutma düşüncesi içerisinde olmaları, (b) kazançlarını kısa vadede alternatif yatırım araçlarına yönlendirme eğiliminde olmaları ve (c) olağandışı durumlarda kredi kartlarını önemli bir kaynak oluşturma aracı olarak görmeleri ve kredi kartlarının nakit sıkıntısı hissetmeden alışverişe fırsat tanınması gösterilebilir.

Kredi kartına sahip olmada ve kredi kartı kullanmada etkili olan faktörlerin ankete cevap veren kredi kartı sahip ve kullanıcılarının cinsiyetlerine göre karşılaştırılması amacıyla, çalışmanın aşağıdaki hipotezi (H1a) *Mann-Whitney U* farklılık testi uygulanarak test edilmiştir.

- H1a:** Kredi kartına sahip olmada ve kredi kartı kullanmada etkili olan faktörler kredi kartı sahip ve kullanıcılarının cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir.
- H0:** Kredi kartına sahip olmada ve kredi kartı kullanmada etkili olan faktörler kredi kartı sahip ve kullanıcılarının cinsiyetlerine göre farklılık göstermemektedir.

Uygulanan *Mann-Whitney U* farklılık testi sonucunda Tablo 2’de belirtilen faktörlerin hiçbiri ankete cevap veren kredi kartı sahip ve kullanıcılarının cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediğinden, sıfır hipotezi kabul edilmiştir. Kredi kartına sahip olmada ve kredi kartı kullanmada etkili olan faktörlerin ankete cevap veren kredi kartı sahip ve kullanıcılarının cinsiyetlerine göre karşılaştırıldığı *Mann-Whitney U* farklılık testi sonuçlarını içeren tabloya bu çalışmada yer verilmemiştir.

Tablo 3: Kredi Kartına Sahip Olmada ve Kredi Kartı Kullanmada Etkili Olan Faktörlerin Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılması

FAKTÖRLER	Test İstatistiği (Kruskal-Wallis Testi)						
	25 yaş ve altı	26-35 yaş arası	36-45 yaş arası	46 yaş ve üzeri	X ²	s.d.	P
Nakit paramı yatırım araçlarına yönlendirme fırsatı sunması	68.73	89.57	110.89	93.46	10.072	3	0.018†
Nakit taşımaya karşın daha güvenli olması	76.62	103.06	119.38	75.53	11.540	3	0.009*
Nakit ödemedem anında alışveriş imkanı sağlaması	113.72	94.19	123.61	91.50	10.787	3	0.013†
Olağandışı durumlarda nakit para imkanı sağlaması	113.73	99.56	120.18	68.03	11.202	3	0.011†
Telefon ile alışveriş imkanı sağlaması	88.34	70.83	98.30	84.73	10.298	3	0.016†
Modern ve moda ödeme sistemi olması	86.98	85.94	118.98	88.80	12.604	3	0.006*
Nakit taşımayı sevmemem	67.79	98.33	135.25	75.47	26.850	3	0.001*
Nakit taşımamanın riskli olması	71.41	100.37	121.65	76.75	14.629	3	0.002*

1. Test %95 güven düzeyinde yapılmıştır ve (*) sonuçlar %99 olasılıkta anlamlı bulunmuştur, (†) sonuçlar %95 olasılıkta anlamlı bulunmuştur.
2. Tabloda, sadece anlamlı farklılık gösteren faktörlere ilişkin sonuçlara yer verilmiştir.

H1b: Kredi kartına sahip olmada ve kredi kartı kullanmada etkili olan faktörler kredi kartı sahip ve kullanıcılarının yaş gruplarına göre farklılık göstermektedir.

H0: Kredi kartına sahip olmada ve kredi kartı kullanmada etkili olan faktörler kredi kartı sahip ve kullanıcılarının yaş gruplarına göre farklılık göstermemektedir.

Uygulanan *Kruskal-Wallis* farklılık testi sonucunda Tablo 3'te belirtilen faktörler, ankete cevap veren kredi kartı sahip ve kullanıcılarının yaş gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Daha açık bir ifadeyle, 36-45 yaş grubundaki katılımcıların Tablo 3'te belirtilen ilgili faktörleri diğer yaş gruplarındaki katılımcılara göre kredi kartına sahip olmada ve kullanmada daha etkili faktörler olarak gördükleri söylenebilir. Bu durum, (a) ilgili yaş grubundaki bireylerin diğer yaş grubundaki bireylere nazaran aktif çalışma hayatı içerisinde bulunmaları nedeniyle gelir düzeylerinin yüksek olması, (b) gelirlerini kısa, orta ve uzun vadeli yatırım araçlarına yönlendirme eğiliminde olmaları, kişilerin günümüz ekonomik ortamında ellerindeki nakdi kendi kontrolleri altında bulundurma arzusunda olmaları, (c) kredi kartlarının hırsızlık ve kayıp durumlarında nakde göre daha güvenli olması ve (d) yine bu yaş grubundaki bireylerin genelde evli, çocuklu

ve araç sahibi olmaları nedeniyle olağandışı durumlarla karşılaşma risklerinin diğer yaş gruplarına göre daha yüksek olması şeklinde açıklanabilir.

Tablo 4: Kredi Kartına Sahip Olmada ve Kredi Kartı Kullanmada Etkili Olan Faktörlerin Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

FAKTÖRLER	Test İstatistiği (Kruskal-Wallis Testi)					
	İlk-Orta ve Lise	Üniversite (Önlisans ve Lisans)	Üniversite (Lisans Üstü)	X ²	s.d.	P
Nakit taşımaya karşın daha güvenli olması	73.74	104.30	109.70	10.080	2	0.006*
Yeniliklerden ve genel eğilimlerden uzak kalmama düşüncesi	101.48	89.56	71.21	7.825	2	0.020†

1. Test %95 güven düzeyinde yapılmıştır ve (*) sonuçlar %99 olasılıkta anlamlı bulunmuştur, (†) sonuçlar %95 olasılıkta anlamlı bulunmuştur.
2. Tabloda, sadece anlamlı farklılık gösteren faktörlere ilişkin sonuçlara yer verilmiştir.

H1c: Kredi kartına sahip olmada ve kredi kartı kullanmada etkili olan faktörler kredi kartı sahip ve kullanıcılarının eğitim düzeyine göre farklılık göstermektedir.

H0: Kredi kartına sahip olmada ve kredi kartı kullanmada etkili olan faktörler kredi kartı sahip ve kullanıcılarının eğitim düzeyine göre farklılık göstermemektedir.

Uygulanan *Kruskal-Wallis* farklılık testi sonucunda Tablo 4'te belirtilen faktörler, ankete cevap veren kredi kartı sahip ve kullanıcılarının eğitim düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Diğer bir ifadeyle, kredi kartının nakit taşımaya karşın daha güvenli olması eğitim düzeyi yükseldikçe, yeniliklerden ve genel eğilimlerden uzak kalmama düşüncesi ise eğitim düzeyi düştükçe kredi kartına sahip olmada ve kullanmada etkili olan faktörler olarak ortaya çıkmaktadır. Bu durum, (a) genel anlamda eğitim düzeyi yükseldikçe bireylerin gelir düzeylerinin de yükseleceği varsayımına bağlı olarak bireylerde nakit taşımının getireceği risk beklentisinin de yükselmesine ve (b) eğitim düzeyi düştükçe bireylerin toplumda meydana gelen değişimlere uyum sağlamayı farklılık olarak algılamalarına yönelik bir varsayım ile açıklanabilir.

Tablo 5: Kredi Kartına Sahip Olmada ve Kredi Kartı Kullanmada Etkili Olan Faktörlerin Medeni Haline Göre Karşılaştırılması

FAKTÖRLER	Test İstatistiği (Mann-Whitney U Testi)					
	Medeni Hali	Sıra Numaraları Ortalaması	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	P
Nakit paramı yatırım araçlarına yönlendirme fırsatı sunması	Evli	97.97	2434.500	3610.500	-2.622	0.009*
	Bekar	75.22				
Nakit ödmeden anında alışveriş imkanı sağlaması	Evli	106.14	3078.000	4254.000	-1.956	0.050†
	Bekar	88.63				
Gelirimin masraflarımı karşılamaması	Evli	90.71	2568.500	13153.500	-2.410	0.016†
	Bekar	112.66				

1. Test %95 güven düzeyinde yapılmıştır ve (*) sonuçlar %99 olasılıkla anlamlı bulunmuştur, (†) sonuçlar %95 olasılıkla anlamlı bulunmuştur.
2. Tabloda, sadece anlamlı farklılık gösteren faktörlere ilişkin sonuçlara yer verilmiştir.

H1d: Kredi kartına sahip olmada ve kredi kartı kullanmada etkili olan faktörler kredi kartı sahip ve kullanıcılarının medeni hallerine göre farklılık göstermektedir.

H0: Kredi kartına sahip olmada ve kredi kartı kullanmada etkili olan faktörler kredi kartı sahip ve kullanıcılarının medeni hallerine göre farklılık göstermemektedir.

Uygulanan *Mann-Whitney U* farklılık testi sonucunda Tablo 5’de belirtilen faktörler, ankete cevap veren kredi kartı sahip ve kullanıcılarının medeni hallerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Evli katılımcıların tabloda belirtilen ilk iki faktörü kredi kartına sahip olmada ve kullanmada daha etkili görmelerinin temel nedeni olarak, (a) evli bireylerin gelirlerini çeşitli kaygılar nedeniyle elde tutma arzusunda olmaları ve (b) gelirlerini değişik yatırım araçlarına yönlendirme eğiliminde olmaları gösterilebilir. Bekar katılımcılarınsa son sıradaki faktörü daha etkili görmelerinin nedeni ise, bekarların muhtemelen genç yaşta olmaları, henüz çalışma hayatına atılmamış olmaları ve bundan dolayı gelirlerinin yeterli düzeyde olmaması sebebi ile kredi kartlarını finansal kaynak yaratıcı bir araç olarak değerlendirmelerinden kaynaklanabilir.

Kredi kartına sahip olmada ve kredi kartı kullanmada etkili olan faktörlerin ankete cevap veren kredi kartı sahip ve kullanıcılarının gelir getirici bir işte çalışıp çalışmama ve emekli olma durumlarına göre karşılaştırılması amacıyla, çalışmanın aşağıda belirtilen hipotezi (H1e) *Kruskal-Wallis* farklılık testi uygulanarak test edilmiştir.

H1e: Kredi kartına sahip olmada ve kredi kartı kullanmada etkili olan faktörler kredi kartı sahip ve kullanıcılarının gelir getirici bir işte çalışıp çalışmama ve emeklilik durumlarına göre farklılık göstermektedir.

H0: Kredi kartına sahip olmada ve kredi kartı kullanmada etkili olan faktörler kredi kartı sahip ve kullanıcılarının gelir getirici bir işte çalışıp çalışmama ve emeklilik durumlarına göre farklılık göstermemektedir.

Uygulanan *Kruskal-Wallis* farklılık testi sonucunda Tablo 2’de belirtilen faktörlerin hiçbiri ankete cevap veren kredi kartı sahip ve kullanıcılarının gelir getirici bir işte çalışıp çalışmama ve emeklilik durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediğinden, sıfır hipotezi kabul edilmiştir. Kredi kartına sahip olmada ve kredi kartı kullanmada etkili olan faktörlerin ankete cevap veren kredi kartı sahip ve kullanıcılarının gelir getirici bir işte çalışıp çalışmama ve emeklilik durumlarına göre karşılaştırıldığı *Kruskal-Wallis* farklılık testi sonuçlarını içeren tabloya bu çalışmada yer verilmemiştir.

Tablo 6: Kredi Kartına Sahip Olmada ve Kredi Kartı Kullanmada Etkili Olan Faktörlerin Çalıştığı İş Yerine Göre Karşılaştırılması

FAKTÖRLER	Test İstatistiği (Kruskal-Wallis Testi)					
	Kamu Sektöründe Çalışanlar	Özel Sektörde Çalışanlar	Kendi İşinde Çalışanlar	X ²	s.d.	P
Nakit ödemeden anında alışveriş imkanı sağlaması	90.60	120.81	91.17	10.334	2	0.006*
Yeniliklerden ve genel eğilimlerden uzak kalma düşüncesi	77.29	102.32	116.36	14.936	2	0.001*
Çevremde bulunan tanıdığım insanların birçoğunun kredi kartı kullanıyor olması	85.61	104.39	121.23	11.915	2	0.003*
Gelir düzeyimin yetersizliği	99.45	89.09	70.17	6.698	2	0.035†
Nasıl ödeyeceğimi düşünmeden alışveriş yapmam	82.41	105.13	117.52	12.145	2	0.002*
Modern ve moda ödeme sistemi olması	82.96	88.26	119.09	9.990	2	0.007*
Nakit taşımayı sevmemem	91.56	83.72	131.81	14.889	2	0.001*
Nakit taşımamanın riskli olması	90.53	80.65	131.90	16.227	2	0.001*

1. Test %95 güven düzeyinde yapılmıştır ve (*) sonuçlar %99 olasılıkla anlamlı bulunmuştur, (†) sonuçlar %95 olasılıkla anlamlı bulunmuştur.
2. Tabloda, sadece anlamlı farklılık gösteren faktörlere ilişkin sonuçlara yer verilmiştir.

H1f: Kredi kartına sahip olmada ve kredi kartı kullanmada etkili olan faktörler kredi kartı sahip ve kullanıcılarının çalıştıkları iş yerlerine göre farklılık göstermektedir.

H0: Kredi kartına sahip olmada ve kredi kartı kullanmada etkili olan faktörler kredi kartı sahip ve kullanıcılarının çalıştıkları iş yerlerine göre farklılık göstermemektedir.

Uygulanan *Kruskal-Wallis* farklılık testi sonucunda Tablo 6’da belirtilen faktörler, ankete cevap veren kredi kartı sahip ve kullanıcılarının çalıştıkları iş yerlerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. *Kamu sektöründe çalışanlar* gelir düzeyinin yetersizliği faktörünü diğer sektörlerde çalışanlara nazaran kredi kartı sahipliği ve kullanımında daha etkili bir faktör olarak belirtmişlerdir, kamu sektöründeki düşük ve dengesiz ücret dağılımı gözönüne alındığında bu durum anlaşılabilir. *Özel sektörde çalışanlarınsa*, “kredi kartının nakit ödemeden anında alışveriş imkanı sağlaması” faktörünü kamu sektöründe ve kendi işinde çalışanlara kıyasla kredi kartına sahip olmada ve kredi kartı kullanmada daha etkili algılamalarının birçok sebebi bulunabilir. *Kendi işinde çalışanlar*, Tablo 6’da yeralan diğer faktörleri kamu ve özel sektörde çalışanlara kıyasla kredi kartına sahip olmada ve kullanmada daha etkili birer faktör olarak görmektedirler. Bu durumun temel nedenleri olarak; kendi işini yapan kişilerin diğer sektörlerde çalışanlara göre gelir düzeylerinin daha yüksek olduğu fikrinden hareket edersek, (a) teknolojiye meydana gelen değişimleri daha rahat takip edebilmeleri, (b) “nasıl ödeyeceğim?” düşüncesine kapılmadan harcama yapabilmeleri ve (c) kredi kartlarının yüksek miktarda nakit taşımaya karşın güvenli olması gösterilebilir.

Tablo 7: Kredi Kartına Sahip Olmada ve Kredi Kartı Kullanmada Etkili Olan Faktörlerin Ortalama Aylık Gelirlerine Göre Karşılaştırılması

FAKTÖRLER	Test İstatistiği (Kruskal-Wallis Testi)						
	300 Milyon TL ve altı	301-600 Milyon TL arası	601-900 Milyon TL arası	900 Milyon TL ve üzeri	X ²	s.d.	p
Kredi kartının param yokken dahi alışveriş imkanı sağlaması	129.87	110.91	96.29	98.98	9.548	3	0.023†
Nakit taşımaya karşın daha güvenli olması	80.84	95.82	109.44	115.41	9.896	3	0.019†
Nakit ödmeden anında alışveriş imkanı sağlaması	107.80	90.66	98.75	130.79	12.706	3	0.005*
Telefon ile alışveriş imkanı sağlaması	73.90	77.71	68.50	104.88	11.954	3	0.008*

1. Test %95 güven düzeyinde yapılmıştır ve (*) sonuçlar %99 olasılıkla anlamlı bulunmuştur, (†) sonuçlar %95 olasılıkla anlamlı bulunmuştur.
2. Tabloda, sadece anlamlı farklılık gösteren faktörlere ilişkin sonuçlara yer verilmiştir.

H1g: Kredi kartına sahip olmada ve kredi kartı kullanmada etkili olan faktörler kredi kartı sahip ve kullanıcılarının aylık gelirlerine göre farklılık göstermektedir.

H0: Kredi kartına sahip olmada ve kredi kartı kullanmada etkili olan faktörler kredi kartı sahip ve kullanıcılarının aylık gelirlerine göre farklılık göstermemektedir.

Uygulanan *Kruskal-Wallis* farklılık testi sonucunda Tablo 7’de belirtilen faktörler, ankete cevap veren kredi kartı sahip ve kullanıcılarının aylık gelirlerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Tablo 7’deki “kredi kartının param yokken dahi alış-veriş imkanı sağlaması” faktörünün alt gelir düzeyi olarak kabul edilebilecek olan 300 Milyon TL ve altı gelire sahip olanlarca kredi kartına sahip olmada ve kullanmada daha etkili olarak gösterilmesi, bu kişilerin ihtiyaçlarını karşılayacak yeterli gelir düzeyine sahip olamamalarından kaynaklanabilir. Gelir düzeyi yükseldikçe “kredi kartının nakit taşımaya karşın daha güvenli olması” faktörünün kredi kartına sahip olmada ve kredi kartı kullanmada etkili bir faktör olarak gösterilmesi kişilerin üzerlerinde daha çok nakit bulundurdukları kaybetme ve/veya hırsızlığa karşı daha duyarlı hale gelmeleri ile ilişkilendirilebilir. “Kredi kartının nakit ödemediğinde alışveriş imkanı sağlaması” faktörünün orta veya kısmen üst gelir düzeyi olarak kabul edilebilecek 900 Milyon TL ve üzeri gelire sahip olanlarca etkili bulunması bu gelir düzeyindeki kişilerin gelirlerini farklı yatırım araçlarına yönlendirme eğiliminde olmalarından, aynı faktörün daha sonra 300 Milyon TL ve altı gelir düzeyine sahip olanlarca kredi kartına sahip olmada ve kullanmada etkili bulunması ise bu gelir düzeyindeki kişilerin gelirleri ile ihtiyaçlarını karşılayamamalarından kaynaklanabilmektedir.

6- Ankete Cevap Verenlerin Kredi Kartını Mal ve Hizmetleri Satın Alırken Kullanım Sıklıkları

Tablo 8: Kredi Kartının Mal ve Hizmetleri Satın Alırken Kullanım Sıklıkları

KULLANIM ALANLARI	Hiçbir zaman		Haftada en az bir kez		Ayda en az bir kez		Yılda en az bir kez		Toplam Sayı (N)	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Giyim harcamalarında	16	7.8	25	12.1	94	45.6	71	34.5	206	100
Gıda ve temizlik maddeleri alımında	3	1.4	114	55.1	87	42.0	3	1.4	207	100
Eğitim harcamalarında	66	32.8	21	10.4	50	24.9	64	31.8	201	100
Sağlık harcamalarında	96	48.5	11	5.6	41	20.7	50	25.3	198	100
Akaryakıtta	47	23.0	78	38.2	66	32.4	13	6.4	204	100
Seyahat ve tatillerde	46	23.1	11	5.5	23	11.6	119	59.8	199	100

Tablo 8’deki verilerden de anlaşılacağı üzere, ankete cevap verenler kredi kartlarını daha çok gıda ve temizlik maddeleri ile akaryakıt ve giyim ihtiyaçlarının satın almalarında kullanmaktadırlar. Bu durum temel ihtiyaç maddelerinin çok sık satın alınması ile örtüşmektedir. Buna ilaveten, kredi kartları seyahat ve tatillerle, sağlık ve eğitim harcamalarında ya hiç kullanılmamakta ya da yılda birkaç kez kul-

lanılmaktadır. Bu durumun yeterli gelir düzeyine sahip olmayan kişilerin temel ihtiyaçları dışında pek sık harcama yapmamalarından kaynaklandığı söylenebilir.

Tablo 9: Kredi Kartı Sahipliğinin Satın Alım Miktarları Üzerindeki Etkisi

KREDİ KARTIM OLMASAYDI SATIN ALDIĞIM MAL VE HİZMETLERDEN AYNI MİKTARDA	Frekans (n)	Yüzdesele Dağılım (%)	Cevap Verenler İçinde Yüzdesele Dağılım (%)
Satın Alırdım	76	36.2	45.2
Satın Almazdım	92	43.8	54.8
Geçerli Toplam	168	80.0	100
Cevapsız	42	20.0	-
Toplam	210	100	-

Kredi kartı sahipliğinin satın alım miktarları üzerindeki etkisini ortaya koymaya yönelik verilerin yer aldığı Tablo 9'dan da anlaşılacağı üzere, 42 kişi (toplam cevap verenlerin %20'si) anket formunda bu konuda herhangi bir değerlendirmede bulunmazken, 168 kişi (toplam cevap verenlerin %80'i) değerlendirmede bulunmuştur. Bu konuda değerlendirmede bulunanlardan (168 kişiden) 92 kişi (%54.8'i) kredi kartları olmasaydı aynı miktarda mal ve hizmet satın almayacaklarını belirtirken, 76 kişi (%45.2'si) satın aldıkları mal ve hizmetlerin miktarlarında herhangi bir değişikliğin olmayacağını belirtmişlerdir. Bu verilerden, kredi kartlarının bazı tüketicileri belli bir oranda tüketime sevk ettiği sonucu çıkarılabilir.

7- Ankete Cevap Verenlerin Kredi Kartına Sahip Olduktan Sonra Tüketim Alışkanlıklarında Meydana Gelen Değişiklikler

Tablo 10'daki veriler incelendiğinde, kredi kartı sahipliğinin kişilerin tüketim alışkanlıklarında derin değişimler meydana getirmediği, sadece kredi kartı sahipliğinden önce ertelemek durumunda kaldıkları birtakım ihtiyaçlarını kredi kartı sahipliğinden sonra ihtiyaç duydukları anda alabildikleri görülecektir. Bu sonuç, Tablo 9'da belirtilen ve %54.8'lik bir orana sahip olan kredi kartım olmasaydı satın aldığım mal ve hizmetlerden aynı miktarda satın almazdım sonucu ile paralellik arz etmektedir.

Tablo 10: Kredi Kartına Sahip Olduktan Sonra Tüketim Alışkanlıklarında Meydana Gelen Değişiklikler

FAKTÖRLER	n	Ortanca Değer (Medyan)	Tepe Değer (Mod)	Aritmetik Ortalama	Standard Sapma	Aritmetik Ortalama Sıralaması
Daha dikkatli alışveriş yapıyorum	202	2.5	2	2.9010	1.3045	3
Daha önce ertelediğim bazı ihtiyaçlarımı şimdi ihtiyaç duyduğum an alabiliyorum	209	4	4	3.8852	1.0990	1
İleride ihtiyaç duyabileceğim mal ve hizmetleri istediğim an satın alabiliyorum	204	4	4	3.3284	1.2055	2
İhtiyaç hissetmediğim ama arzu ettiğim mal ve hizmetleri arzu ettiğim an satın alabiliyorum	200	3	4	2.8500	1.2671	4

Ölçek Değerleri: 1= Kesinlikle Katılmıyorum, 2= Katılmıyorum, 3= Kısmen Katılıyorum Kısmen Katılmıyorum, 4= Katılıyorum ve 5= Kesinlikle Katılıyorum.

Kredi kartına sahip olduktan sonra tüketim alışkanlıklarında meydana gelen değişikliklerin ankete cevap veren kredi kartı sahip ve kullanıcılarının cinsiyetlerine göre karşılaştırılması amacıyla, çalışmanın aşağıda belirtilen hipotezi (H2a) *Mann-Whitney U* farklılık testi uygulanarak test edilmiştir.

H2a: Kredi kartına sahip olduktan sonra tüketim alışkanlıklarında meydana gelen değişiklikler kredi kartı sahip ve kullanıcılarının cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir.

H0: Kredi kartına sahip olduktan sonra tüketim alışkanlıklarında meydana gelen değişiklikler kredi kartı sahip ve kullanıcılarının cinsiyetlerine göre farklılık göstermemektedir.

Uygulanan *Mann-Whitney U* farklılık testi sonucunda Tablo 10'da belirtilen faktörlerin hiçbiri ankete cevap veren kredi kartı sahip ve kullanıcılarının cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediğinden, sıfır hipotezi kabul edilmiştir. Kredi kartına sahip olduktan sonra tüketim alışkanlıklarında meydana gelen değişikliklerin ankete cevap veren kredi kartı sahip ve kullanıcılarının cinsiyetlerine göre karşılaştırıldığı *Mann-Whitney U* farklılık testi sonuçlarını içeren tabloya bu çalışmada yer verilmemiştir.

Tablo 11: Kredi Kartına Sahip Olduktan Sonra Tüketim Alışkanlıklarında Meydana Gelen Değişikliklerin Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılması

FAKTÖRLER	Test İstatistiği (Kruskal-Wallis Testi)						
	25 yaş ve altı	26-35 yaş arası	36-45 yaş arası	46 yaş ve üzeri	X ²	s.d.	P
Daha dikkatli alışveriş yapıyorum	115.61	90.25	119.69	124.43	13.038	3	0.005*

1. Test %95 güven düzeyinde yapılmıştır ve (*) sonuçlar %99 olasılıkla anlamlı bulunmuştur.
2. Tabloda, sadece anlamlı farklılık gösteren faktörlere ilişkin sonuçlara yer verilmiştir.

H2b: Kredi kartına sahip olduktan sonra tüketim alışkanlıklarında meydana gelen değişiklikler kredi kartı sahip ve kullanıcılarının yaş gruplarına göre farklılık göstermektedir.

H0: Kredi kartına sahip olduktan sonra tüketim alışkanlıklarında meydana gelen değişiklikler kredi kartı sahip ve kullanıcılarının yaş gruplarına göre farklılık göstermemektedir.

Uygulanan *Kruskal-Wallis* farklılık testi sonucunda, Tablo 11’den de görüleceği üzere, sadece “daha dikkatli alışveriş yapıyorum” faktörü, ankete cevap veren kredi kartı sahip ve kullanıcılarının yaş gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Diğer bir ifadeyle, 36 ve üzeri yaş grubunda yer alanlar kendilerinden daha genç yaş gruplarında yeralanlara kıyasla kredi kartına sahip olduktan sonra daha dikkatli alışveriş yaptıklarını belirtmişlerdir. 36 ve üzeri yaş gruplarındaki bireylerin yaşlarının getirdiği olgunlukla geleceği düşünerek alışveriş yapmaları ve kendileri dışında düşünmek durumunda oldukları aile bireylerinin bulunması gibi sebeplerden ötürü bu farklılık ortaya çıkmış olabilir.

Tablo 12: Kredi Kartına Sahip Olduktan Sonra Tüketim Alışkanlıklarında Meydana Gelen Değişikliklerin Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

FAKTÖRLER	Test İstatistiği (Kruskal-Wallis Testi)					
	İlk-Orta ve Lise	Üniversite (Önlisans ve Lisans)	Üniversite (Lisans Üstü)	X ²	s.d.	P
İleride ihtiyaç duyabileceğim mal ve hizmetleri istediğim an satın alabiliyorum	108.77	104.89	80.00	6.661	2	0.036†

1. Test %95 güven düzeyinde yapılmıştır ve (†) sonuçlar %95 olasılıkla anlamlı bulunmuştur.
2. Tabloda, sadece anlamlı farklılık gösteren faktörlere ilişkin sonuçlara yer verilmiştir.

H2c: Kredi kartına sahip olduktan sonra tüketim alışkanlıklarında meydana gelen değişiklikler kredi kartı sahip ve kullanıcılarının eğitim düzeylerine göre farklılık göstermektedir.

H0: Kredi kartına sahip olduktan sonra tüketim alışkanlıklarında meydana gelen değişiklikler kredi kartı sahip ve kullanıcılarının eğitim düzeylerine göre farklılık göstermemektedir.

Uygulanan *Kruskal-Wallis* farklılık testi sonucunda, Tablo 12'den de görüleceği üzere, sadece "ileride ihtiyaç duyabileceğim mal ve hizmetleri istediğim an satın alabiliyorum" faktörü ankete cevap veren kredi kartı sahip ve kullanıcılarının eğitim düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir; farklılık eğitim düzeyi düştükçe ortaya çıkmaktadır. Eğitim düzeyi düşük olan bireylerin gelir düzeylerinin eğitim düzeyi yüksek olan bireylere göre kısmen daha düşük olduğu kabul edilirse; kredi kartlarının eğitim düzeyi düşük olan bireyler tarafından finansal kaynak yaratan bir araç olarak algılanması, farklılığı ortaya çıkaran temel neden olabilir.

Kredi kartına sahip olduktan sonra tüketim alışkanlıklarında meydana gelen değişikliklerin ankete cevap veren kredi kartı sahip ve kullanıcılarının medeni hallerine göre karşılaştırılması amacıyla, çalışmanın aşağıda belirtilen hipotezi (H2d) *Mann-Whitney U* farklılık testi uygulanarak test edilmiştir.

H2d: Kredi kartına sahip olduktan sonra tüketim alışkanlıklarında meydana gelen değişiklikler kredi kartı sahip ve kullanıcılarının medeni hallerine göre farklılık göstermektedir.

H0: Kredi kartına sahip olduktan sonra tüketim alışkanlıklarında meydana gelen değişiklikler kredi kartı sahip ve kullanıcılarının medeni hallerine göre farklılık göstermemektedir.

Uygulanan *Mann-Whitney U* farklılık testi sonucunda Tablo 10'da belirtilen faktörlerin hiçbirisi ankete cevap veren kredi kartı sahip ve kullanıcılarının medeni hallerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediğinden, sıfır hipotezi kabul edilmiştir. Kredi kartına sahip olduktan sonra tüketim alışkanlıklarında meydana gelen değişikliklerin ankete cevap veren kredi kartı sahip ve kullanıcılarının medeni hallerine göre karşılaştırıldığı *Mann-Whitney U* farklılık testi sonuçlarını içeren tabloya bu çalışmada yer verilmemiştir.

Tablo 13: Kredi Kartına Sahip Olduktan Sonra Tüketim Alışkanlıklarında Meydana Gelen Değişikliklerin Gelir Getirici Bir İşte Çalışıp/Çalışmama ve Emeklilik Durumlarına Göre Karşılaştırılması

FAKTÖRLER	Test İstatistiği (Kruskal-Wallis Testi)					
	Gelir Getirici Bir İşte Çalışanlar	Gelir Getirici Bir İşte Çalışmayanlar	Emekliler	X ²	s.d.	P
İhtiyaç hissetmediğim ama arzu ettiğim mal ve hizmetleri arzu ettiğim an satın alabiliyorum	98.21	145.81	123.67	5.974	2	0.050†

1. Test %95 güven düzeyinde yapılmıştır ve (†) sonuçlar %95 olasılıkla anlamlı bulunmuştur.
2. Tabloda, sadece anlamlı farklılık gösteren faktörlere ilişkin sonuçlara yer verilmiştir.

H2e: Kredi kartına sahip olduktan sonra tüketim alışkanlıklarında meydana gelen değişiklikler kredi kartı sahip ve kullanıcılarının gelir getirici bir işte çalışıp çalışmama ve emeklilik durumlarına göre farklılık göstermektedir.

H0: Kredi kartına sahip olduktan sonra tüketim alışkanlıklarında meydana gelen değişiklikler kredi kartı sahip ve kullanıcılarının gelir getirici bir işte çalışıp çalışmama ve emeklilik durumlarına göre farklılık göstermemektedir.

Uygulanan *Kruskal-Wallis* farklılık testi sonucunda, Tablo 13'den de görüleceği üzere, sadece "ihtiyaç hissetmediğim ama arzu ettiğim mal ve hizmetleri arzu ettiğim an satın alabiliyorum" faktörü ankete cevap veren kredi kartı sahip ve kullanıcılarının gelir getirici bir işte çalışıp çalışmama ve emeklilik durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Gelir getirici bir işte çalışmayan kişilerin kredi kartını kaynak yaratıcı bir araç olarak görmeleri ve gelir getirici bir işte çalışan kişilerin arzu ettikleri mal ve hizmetleri gelir getirici bir işte çalışmayanlara nazaran kredi kartı sahipliğinden önce de satın alabiliyor olmaları bu farklılığın temel sebepleri arasında yer alabilir.

Tablo 14: Kredi Kartına Sahip Olduktan Sonra Tüketim Alışkanlıklarında Meydana Gelen Değişikliklerin Çalıştığı İş Yerine Göre Karşılaştırılması

FAKTÖRLER	Test İstatistiği (Kruskal-Wallis Testi)					
	Kamu Sektöründe Çalışanlar	Özel Sektörde Çalışanlar	Kendi İşinde Çalışanlar	X ²	s.d.	P
İhtiyaç hissetmediğim ama arzu ettiğim mal ve hizmetleri arzu ettiğim an satın alabiliyorum	10.452	69.91	83.80	13.333	2	0.001

1. Test %95 güven düzeyinde yapılmıştır ve (*) sonuçlar %99 olasılıkla anlamlı bulunmuştur.
2. Tabloda, sadece anlamlı farklılık gösteren faktörlere ilişkin sonuçlara yer verilmiştir.

H2f: Kredi kartına sahip olduktan sonra tüketim alışkanlıklarında meydana gelen değişiklikler kredi kartı sahip ve kullanıcılarının çalıştıkları iş yerine göre farklılık göstermektedir.

H0: Kredi kartına sahip olduktan sonra tüketim alışkanlıklarında meydana gelen değişiklikler kredi kartı sahip ve kullanıcılarının çalıştıkları iş yerine göre farklılık göstermemektedir.

Uygulanan *Kruskal-Wallis* farklılık testi sonucunda sadece “ihtiyaç hissetmediğim ama arzu ettiğim mal ve hizmetleri arzu ettiğim an satın alabiliyorum” faktörü, kredi kartı sahip ve kullanıcılarının çalıştıkları iş yerine göre anlamlı farklılıklar göstermektedir. Kişilerin ihtiyaç, arzu ve beklentileri, eğitim, gelir ve kültür düzeyleri ile şekillenmektedir¹⁶. İhtiyaç, arzu ve beklentilerdeki bu değişiklik Tablo 14’de belirtilen faktörle çalışılan sektörler arasındaki farklılığı ortaya çıkarmış olabilir.

Kredi kartına sahip olduktan sonra tüketim alışkanlıklarında meydana gelen değişikliklerin ankete cevap veren kredi kartı sahip ve kullanıcılarının aylık gelirlerine göre karşılaştırılması amacıyla, çalışmanın aşağıda belirtilen hipotezi *Kruskal-Wallis* farklılık testi uygulanarak test edilmiştir.

H2g: Kredi kartına sahip olduktan sonra tüketim alışkanlıklarında meydana gelen değişiklikler kredi kartı sahip ve kullanıcılarının aylık gelirlerine göre farklılık göstermektedir.

H0: Kredi kartına sahip olduktan sonra tüketim alışkanlıklarında meydana gelen değişiklikler kredi kartı sahip ve kullanıcılarının aylık gelirlerine göre farklılık göstermemektedir.

Uygulanan *Kruskal-Wallis* farklılık testi sonucunda Tablo 10’da belirtilen faktörlerin hiçbiri ankete cevap veren kredi kartı sahip ve kullanıcılarının aylık gelirlerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediğinden, sıfır hipotezi kabul edilmiştir. Kredi kartına sahip olduktan sonra tüketim alışkanlıklarında meydana gelen değişikliklerin ankete cevap veren kredi kartı sahip ve kullanıcılarının aylık gelirlerine göre karşılaştırıldığı *Kruskal-Wallis* farklılık testi sonuçlarını içeren tabloya bu çalışmada yer verilmemiştir.

8- Sonuç

Bu çalışma ile, (a) kredi kartı sahip ve kullanıcıları açısından kredi kartına sahip olmada ve kullanmada ne tür faktörlerin etkili olduğunu belirlemek, (b) kredi kartına sahip olmada ve kullanmada birtakım bağımsız değişkenlere (demografik özelliklere) göre farklılık bulunup bulunmadığını değerlendirmek ve (c) kredi kartı sahip ve kullanıcılarının kredi kartına sahip olduktan sonra tüketim alışkanlıklarında meydana gelen değişiklikleri ölçme amaçlanmıştır.

Örnekleme kapsamında yer alan Nevşehir İlindeki kredi kartı sahip ve kullanıcılarına uygulanan anketlerden geri dönen 210 kullanılabilir anket formunun değerlendirilmesi sonucunda ulaşılan çarpıcı sonuçlar aşağıda özetlemiştir.

(a) “Kredi kartının nakit ödemediğinde alışveriş imkanı sağlaması” “kredi kartının olağan dışı durumlarda nakit para imkanı sağlaması” ve “kredi kartının alışverişlerde sağladığı kolaylık” faktörlerinin ankete cevap verenler açısından kredi kartına sahip olmada ve kullanmada etki derecelerinin yüksek olduğu, ancak “bastırılmayan istek ve arzular”, “telefon ile alışveriş imkanı sağlaması” ve “çevrede bulunan tanıdık insanların birçoğunun kredi kartı kullanıyor olması” faktörlerinin ise etki derecesinin düşük olduğu gözlenmiştir.

(b) Tablo 3, Tablo 4, Tablo 5, Tablo 6 ve Tablo 7’de özetlendiği üzere, uygulanan *Kruskal-Wallis* ve *Mann Whitney U* farklılık testleri sonucunda, kredi kartına sahip olmada ve kullanmada etkili olabilecek faktörleri içeren bağımlı değişkenlerden bazıları ile yaş, eğitim, medeni hal, çalışılan iş yeri ve gelir düzeyi gibi demografik faktörleri içeren bağımsız değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı birtakım farklılıklar bulunmasına karşın, cinsiyet ve gelir getirici bir işte çalışıp çalışmama ve emeklilik durumu bağımsız değişkenleri ile kredi kartına sahip olmada ve kullanmada etkili olabilecek faktörlerin hiçbirinde istatistiksel olarak anlamlı farklılığın bulunduğu ortaya çıkmıştır.

(c) Kredi kartlarının daha çok gıda ve temizlik malzemelerinin alımında kullanıldığı, seyahat ve tatiller ile sağlık ve eğitim harcamalarında pek sık kullanılmadığı belirlenmiş, ayrıca kredi kartı kullanımının bazı kredi kartı kullanıcılarını daha çok tüketime sevk ettiği sonucuna varılmıştır.

(d) Kredi kartı sahipliğinin ve kullanımının kişilerin tüketim alışkanlıklarında çok önemli farklılıklar oluşturmadığı, sadece kredi kartı kullanımından önce ertelemek durumunda kaldıkları birtakım ihtiyaçlarını kredi kartı kullanımına başladıktan sonra ihtiyaç duydukları anda alabildikleri anlaşılmıştır.

(e) Tablo 11, Tablo 12, Tablo 13 ve Tablo 14’de özetlendiği üzere, uygulanan *Kruskal-Wallis* farklılık testi sonucunda, ankete cevap verenlerin kredi kartına sahip olduktan sonraki tüketim alışkanlıklarında meydana gelebilecek birtakım değişiklikleri içeren faktörlere ilişkin bağımlı değişkenlerden bazıları ile yaş, eğitim, gelir getirici bir işte çalışıp çalışmama ve çalışılan sektör gibi demografik faktörleri içeren bağımsız değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı birtakım farklılıklar bulunmasına karşın, gelir düzeyi, cinsiyet ve medeni hal bağımsız değişkenleri ile tüketim alışkanlıklarındaki değişiklikleri içeren bağımlı değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmadığı ortaya çıkmıştır.

Yukarıda elde edilen sonuçlar, çalışmanın giriş kısmında belirtilen ve daha önceden farklı yerlerde yapılmış olan çalışmaların sonuçlarıyla benzerlikler arzemektedir^{17, 18}. Ancak, kredi kartı sahip ve kullanıcılarının kredi kartına sahip olmada ve kullanmalarında etkili olabilecek faktörlerin daha iyi anlaşılabilmesi için, (a) benzer çalışmalar birçok değişik yerlerde ve farklı zamanlarda yapılabilir,

(b) farklı yer ve zamanlarda yapılan çalışmaların sonuçları karşılaştırılabilir ve (c) faiz ödeyen aktif kredi kartı kullanıcıları, faiz ödemeyen aktif kredi kartı kullanıcıları ve aktif kredi kartı kullanıcısı olmayan kart sahipleri açısından kredi kartına sahip olmada ve kullanmada etkili olabilecek faktörlerin irdelenmesine odaklaşılabilir.

KAYNAKÇA

- Akdoğan, Ş. M., **Kredi Kartları ve Kayseri’de Kredi Kartları Kullanımı**, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Araştırma Yayınları No: 1, Kayseri 1990.
- BKM (Bankalararası Kart Merkezi), **Yıllara Göre İstatistik Bilgiler**, [URL: http://www.bkm.com.tr/istatistikler/ist_ygi.html], Erişim 17 Mart 2003.
- Blaikie, N., **Designing Social Research**, Blackwell Publishers, Cambridge 2000.
- Burns, R., B., **Introduction to Research Methods**, SAGE Publications, London 2000.
- Chang, Y. R. and Hanna. S., “Consumer Credit Search Behavior”, **Journal of Consumer Studies and Home Economics**, Vol.: 16, 1992, pp. 207-227.
- Confer, G. B. and Cymak, A. W., “Determinants of Consumer Credit Card Usage Patterns”, **Journal of Retail Banking**, Vol.: 8, Nos: 1/2, 1986, pp. 9-18.
- Hamilton, R. and Khan, M., “Revolving Credit Card Holders: Who are They and How Can They be Identified?”, **The Service Industries Journal**, Vol.: 21, No:3, London July 2001, pp. 37-48.
- Kaynak, E., Küçükemiroğlu, O. and Özmen, A., “Correlates of Credit Card Acceptance and Usage In An Advanced Developing Middle Eastern Country”, **Journal of Services Marketing**, Vol.: 9, No:4, 1995, pp. 52-63.
- Keegan, W. and Green, M. S., **Global Marketing**, Prentice Hall, New Jersey 2000.
- Lee, J. and Hogarth, J. M., “Relationships among Information Search Activities When Shopping for a Credit Card”, **The Journal of Consumer Affairs**, Vol.: 34, No: 2, 2000, pp. 330-360.
- Lucas, P., “The Long-Term Gamble on East Europe”, **Credit Card Management**, Vol.: 4, No: 3, 1991, pp. 53-54.
- Robson, C., **Real World Research**, Blackwell Publishers, Oxford 2002.
- Yılmaz, E., **Türkiye’de Kredi Kartı Uygulaması ve Ekonomik Etkileri**, Türkmen Kitabevi, İstanbul 2000.

DİPNOTLAR

- ¹ BKM (Bankalararası Kart Merkezi), **Yıllara Göre İstatistiki Bilgiler**, [URL: http://www.bkm.com.tr/istatistikler/ist_ygi.html], Erişim 17 Mart 2003.
- ² **A. g. e.**
- ³ Yılmaz, E., **Türkiye’de Kredi Kartı Uygulaması ve Ekonomik Etkileri**, Türkmen Kitabevi, İstanbul 2000.
- ⁴ Hamilton, R. and Khan, M., “Revolving Credit Card Holders: Who are They and How Can They be Identified?”, **The Service Industries Journal**, Vol.: 21, No:3, London July 2001, pp. 37-48.
- ⁵ Chang, Y. R. and Hanna. S., “Consumer Credit Search Behavior”, **Journal of Consumer Studies and Home Economics**, Vol.: 16, 1992, pp. 207-227.
- ⁶ Akdoğan, Ş. M., **Kredi Kartları ve Kayseri’de Kredi Kartları Kullanımı**, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Araştırma Yayınları No: 1, Kayseri 1990.
- ⁷ Confer, G. B. and Cynrak, A. W., “Determinants of Consumer Credit Card Usage Patterns”, **Journal of Retail Banking**, Vol.: 8, Nos: 1/2, 1986, pp. 9-18.
- ⁸ Kaynak, E., Küçükemiroğlu, O. and Özmen, A., “Correlates of Credit Card Acceptance and Usage In An Advanced Developing Middle Eastern Country”, **Journal of Services Marketing**, Vol.: 9, No:4, 1995, pp. 52-63.
- ⁹ Lucas, P., “The Long-Term Gamble on East Europe”, **Credit Card Management**, Vol.: 4, No: 3, 1991, pp. 53-54.
- ¹⁰ Lee, J. and Hogarth, J. M., “Relationships among Information Search Activities When Shopping for a Credit Card”, **The Journal of Consumer Affairs**, Vol.: 34, No: 2, 2000, pp. 330-360.
- ¹¹ Kaynak, E., Küçükemiroğlu, O. and Özmen, A., **a. g. e.**
- ¹² Robson, C., **Real World Research**, Blackwell Publishers, Oxford 2002.
- ¹³ Blaikie, N., **Designing Social Research**, Blackwell Publishers, Cambridge 2000.
- ¹⁴ Robson, C., **a. g. e.**
- ¹⁵ Burns, R., B., **Introduction to Research Methods**, SAGE Publications, London 2000.
- ¹⁶ Keegan, W. and Green, M. S., **Global Marketing**, Prentice Hall, New Jersey 2000.
- ¹⁷ Akdoğan, Ş. M., **a. g. e.**
- ¹⁸ Kaynak, E., Küçükemiroğlu, O. and Özmen, A., **a. g. e.**